

M Ű V É S Z E T

A szegedi „operaáalom”

A 90 éve született Vaszy Viktor emlékének

Szeged napilapja, a Délmagyarország hónapokon keresztül cikksorozatot közölt „Vita Szeged jövőjéről” címmel. A cikkek írói közéleti emberek, ismert személyiségek, elsősorban a város hosszú távú fejlesztési koncepciójához szóltak hozzá. Sajnálatos módon a város kulturális élete ugyanolyan kevés helyet kapott e sajtóvitában, mint a vitaindító cikkben, amely Szeged város fejlesztési tervzetét ismertette. Volt olyan cikkíró, aki a város és az egyetem kapcsolatáról úgy vélekedett, hogy az egyetemek jelenléte a város lakosságának semmi hasznot sem hoz. Jőmagam Szerdahelyi Zoltán *Az elfeledett kultúra* című írásával értek leginkább egyet, legfőként azokkal a gondolataival, amelyekkel a meglévő értékek széthullására figyelmeztet.

Ha feltesszük a kérdést, mi az az egyedülálló másság, amivel Szeged kiragogy a többi város közül Magyarország kulturális palettáján, a válasz egyértelműen adódik: Szeged egyetemi város volta, az az irodalmi örökség, melyet Juhász Gyula, Tömörkény István, Móra Ferenc vagy József Attila, Radnóti Miklós neve fémjelez, a város képzőművészete és az a zenei-operai hagyomány, amely elsősorban Vaszy Viktor tevékenységének köszönhetően európai színvonalat képviselt évtizedekig.

Most igencsak nehéz a Szegedi Nemzeti Színház helyzete. A balett tagozat ötévi sikeres működés után művészeti vezető nélkül, bizonytalan jövő előtt áll; a prózai tagozat sikert (Csirkefej) bukással (Don Juan) váltogatva meglehetősen magas előadás-számot mondhat magáénak (a nagyszínházban is!), mégis elégedetlenkedve, rossz közérzettel él; a hajdani nagy operatársulat – némi túlzással azt mondhatnánk – romjaiban várja az évad végét, s a meglehetősen bizonytalan jövőt. Forrongó hangvételű társulati ülések, botrány szaga a sajtóban!

A szegedi, színházát szerető polgár féltő aggodalommal lesi, figyelni mindezt, s kérdéseket tesz fel magának... Miért nem kap nagyobb támogatást a nagy híru intézmény? Miért érzi úgy az operarajongó, hogy az európai színvonalú szegedi opera leépülőben van? Csak az ötvenes években, akkor is igen rövid ideig volt ilyen kevés magánénekese a színháznak, de még ők sem kapnak szerepet. Az előadások száma elkeserítően lecsökkent, s évi elosztásuk aránytalan (1992. december: hat opera-előadás; 1993. január: két előadás; március: négy előadás). Ezzel szemben a februári tizenhárom opera-előadás próbára tette az énekeseket, a Szimfonikus Zenekart, s a színházi költészetet. Hiába a két nagy sikerű, magas művészi színvonalat képviselő bemutató (Figaro házassága, André Chénier), ha az évad megtervezetlennek, rögtönzöttnek tűnik. Az április elejére tervezett harmadik, Verdi A trubadúr c. operájának bemutatója a hónap végére, majd május 7-ére csúszik... stb.

Átmeneti, labilis helyzetben van az ország, miért ne lehetne éppen a kultúra válságban? Ameddig színház lesz a világon, színházi válság is lesz. Minden színház története a művészi munkán, sikereken és bukásokon túl, botrányok, igazgatócserék, tagozatharcok, egyszóval válságok története. A rövidebb-hosszabb stabil korszakok mindig

erős, meghatározó, színházteremtő egyéniségek nevéhez fűződtek a világ minden táján. Így volt ez Szegeden is, így s ezért maradt fenn a neve Sziklay Jenőnek, ezért állítottak szobrot Makó Lajosnak s Vaszy Viktornak. Pedig az ő idejünkben sem voltak kedvezőbbek a körülmények, a szubvenció sem csordogált bővebben. A vidéki színházak megnyitásától kezdve hatalmas bemutatószámmal s gyakran a népszerűbb műfajok (operett, népszínmű, vígjáték) favorizálásával keresték a közönség kegyét, küzdöttek fennmaradásukért. S a dilemma – erős prózai társulat vagy operajátszás – sem újkeletű. Ha megerősítik a prózát, nem futja operára, illetve fordítva, virágzó operakultúra mellett vegetál, sorvadozik a többi tagozat, hiszen az opera igényes műfaj, s csak megfelelő háttér biztosíthatja művészi színvonalát.

A szegedi operajátszás több mint százéves múltjában fényes korszakokra emlékezhetünk. A Fellner–Helner által épített 1800 férőhelyes kőszínházban is játszottak operát az 1880-as évek elején, a megnyitást követően (Offenbach: Hoffmann meséi). A tűzvész utáni átépített 1500 férőhelyes épületben 1889-től Makó Lajos, a kiváló színházi szakember a műfaj teljes kínálatát nyújtotta a szegedi közönségnek, s a szinte kötelező népszínmű és operett mellett jeles drámákat s az operairodalom legnépszerűbb darabjait is színpadra állította (A trubadúr, Traviata, Parasztbecsület).

Csak nagyon rövid ideig – a két világháború között – működött operatagozat nélkül a színház. Nevezetesen a gazdasági világválság elmélyülése kényszerítette arra a városi közgyűlést, hogy csökkentse a színháznak juttatott szubvenciókat. A háborúhoz közeledve a támogatás hiánya hamarosan az egész társulat összeomlását is jelentette. Az ország művészi közvéleménye részvétellel fordult a szegedi színház felé. Móricz Zsigmond a Színházi Életben pesszimista hangú vezércikket szentelt az ügynek, amelyben kifejtette, hogy a vidéki színészet fellegvárának leomlása a vidéki színészet pusztulását és egyben az egész magyar színházi élet válságát is jelzi. Ebből a hullámvölgyből nagyon nehezen vergődött ki a szegedi színház, s a lassan bővülő anyagi támogatás mellett – mint későbbiekben nemegyszer – az ügyben megszállottan hívó színházi és zenei szakemberek tehetsége segítette át. Közülük is kiemelkedik Sziklay Jenő és (az 1934–44-ig a szegedi opera és filharmónia vezetőjeként tevékenykedő) Fricsey Ferenc.

Vaszy – legenda és életmű

Érdemes elgondolkodni, 1945-ben, amikor Vaszy Viktor Szegedre került operagazgatónak, jobbak voltak-e a körülmények, ahogy mondani szokás, a személyi, anyagi feltételek, mint most? Az Erdélyből menekült, volt kolozsvári operagazgató egy háborútól sújtott ország vidéki, határ menti városában kezdett operatársulatot szervezni. Maradhatott volna Pesten is, hiszen zeneakadémiai tanársága nem szűnt meg. A már megteremtett kolozsvári operakultúra s a hajdan virágzó, jól működő társulat roncsainak átmentését, együtt-tartását biztosítottabbnak látta vidéken? Kinevezését 1945. szeptember elsején kapta meg és 1945. október 18-ára 170 tagú társulat megszervezésével (köztük 22 magánénekes, zenekar, énekkar, balettkar stb.) és a műsorterv kialakításával teljesen elkészült. Az első csonka évadban, amikor több hónap telt el a társulat megszervezésével, a zenekar összeszoktatásával, betanításával, Vaszy a kisebb apparátust igénylő francia és olasz operairodalomból választott. Carmen, Pillangókisasszony, Rigoletto, Tosca volt az első négy opera, amit bemutatott, és júliusban zenekari hangversennyel – Beethoven V. és IX. szimfóniájával – zárta az évadot. A következő évben az alaprepertoárt kilenc operával és négy balettel bővítette. Alig egy

esztendővel az operatársulat bemutatkozó előadása után Wagner-mű jelenik meg a szegedi színpadon, hatalmas szakmai és közönségsikert aratva. (Ez az opera a Tannhäuser, melynek a 30-as évekbeli csúfos bukása a szegedi operajátszás megszüntetését vetette fel a kulturális költségvetést már akkor is lefaragni igyekvő városatyák fejében.)

Vaszy első periódusában már jelen voltak mindazon jegyek, amelyek a későbbiekben oly híressé tették, országos rangra emelték a szegedi operajátszást. Vaszy hitt abban, hogy vidéken is kialakítható a fővárostól független, egyéni utakat kereső, magas művészi színvonalú operajátszás, zenekultúra. Fontosnak tartotta a következetesen, állandóan fejlesztendő alaprepertoár kialakítását. Feladatának tekintette a feledésbe merült vagy ritkán játszott operák felkutatását, műsorra tűzését. A társulat fejlesztéséről, ifjú tehetségek felkutatásáról vagy társulaton belüli fölneveléséről sem feledkezett meg. Gondja volt a közönségszervezésre. Tökéletesen érzékelte a megváltozott korszellemet, kedvezményes munkabérletet hirdetett, operaismeretéseket tartott stb. Kereste a kontaktust a régi, megőrző s az új felnevelendő közönséggel.

A környező országok eddig nem vagy ritkán játszott műveit is műsorra tűzte. Ezt a sort 1946-ban a nálunk akkor még ismeretlen vígopera, Muszorgszkij A szorocsinszki vásár című műve nyitotta meg, ezt követte a Hovanscsina, majd Smetana Az eladott menyasszony c. vígoperája.

Értett a publicitáshoz, vendégeket hívott Pozsonyból, Prágából, Moszkvából. Kapcsolatai országhatárokon túl terjedtek. (A Hovanscsina díszletei a moszkvai előadás alapján készültek, a Smetana-mű jelmezei Pozsonyból kerültek Szegedre.)

Az első ciklus négy éve alatt huszonöt opera és tíz balett szerepelt a színház műsorán. Vaszy első és második periódusában adott arra is, hogy a balett ne csak az opera kiszolgálója legyen, hanem rendelkezzen nívós, önálló repertoárral.

1949-ben egyik napról a másikra szüntették meg az operatagozatot. A fordulat évében az úgy háttérben országos politikai, kultúrpolitikai érdekek húzódtak. Az államszervezés kiterjedt a színházakra is. Egységes, központilag irányított színházi rendszer szerveződött az egész országban. Az „egészségtelenül nagyra duzzasztott” szegedi színházat feloszlatták, javait „igazságosan” szétosztották a frissen alakuló többi vidéki társulat között. A vidéki operajátszás nem szolgálhatta az új típusú kultúrpolitikát, ahol a színháznak szovjet mintára egyértelműen az uralkodó ideológia szócsövévé kellett válnia. E célnak sokkal inkább megfelelt a próza. A következő időszakban a színpadot előzönlik majd a „termelési darabok”, a „szabotázs-dramák”, a mezőgazdaság átszervezésének álkonfliktusait kötelezően megjelenítő fércművek, s évekig tombol majd a sematizmus, s csak nagyon lassan s halkán jutnak szóhoz más hangok. A változás a prózában a klasszikusok s a regényadaptációk egyre gyakoribb színpadra állításában érzékelhető. A zenés vállalkozásoknál a szocialista operettek egyhangúságát lassanként enyhítik az ugyan átdolgozott librettójú, aktualizált, de zeneileg színvonalas klasszikus operettek, majd az újból felfejlesztett zenekar s az operai színvonalú énekes gárda, s főként a politikai nyomás enyhülése lehetővé teszi, hogy újra operát játszhassanak Szegeden. Paulusz Elemér, s még inkább Rubányi Vilmos karmesterek érdeme az operajátszás újrarendezésében kétségbevonhatatlan.

A történelem vihara ezt a lassú felívelést megállította. 1956 ősze nem múlt nyomtalanul Szegeden sem, s a színház újfent át kellett szervezni. Ezzel az átszervezéssel azonban virágzó korszak vette kezdetét.

Az 1957–58. évadban újra Vaszy Viktor került a Szegedi Nemzeti Színház élére. 1957 őszétől 1969 augusztusáig – több mint tíz évig volt igazgatója a színháznak. 1969-

től pedig fő-zeneigazgatói minőségben irányította az akkor megalakult Szegedi Szimfonikus Zenekart és a színház operai részlegét. 1975-ben hagyta abba az aktív színházi munkát. Nyugdíjazása nem jelentett azonban teljes nyugalomba vonulást. Amennyire egészsége engedte, 1979. március 24-én bekövetkezett haláláig tevékenyen részt vett a város zenei életében, dirigált a Szabadtéri Játékokon.

Vaszy Viktor második szegedi színházi és zeneigazgatósága majd húsz esztendő tölét át. Nemcsak ez a hosszú idő – melyet kis megszakítással Szegeden töltött – emeli őt ki a szegedi színház történetét alakító, irányító művészegéniségei közül. Egyszemélyes zenei, színházi intézmény volt ő, s már életében fogalomává vált. Vezényelt, szervezett, tanított, komponált, s mindenben fáradhatatlan volt. Zsenialitása hihetetlen munkabírással párosult.

Szenvedélyesen hitt abban, hogy a magyar művészi, zenei életet decentralizálni kell. A fejlődés útját az egyéni utakat járó vidéki operában látta. Manapság azt mondanánk: „alkotóműhelyt” hozott létre. Ő nem így mondta. Bármikor kérdezték tőle, mi tartja Szegeden, mindig azt válaszolta: hiszem, hogy ebben az országban Budapesten kívül is lehet, s kell is európai színvonalú operajátszást teremteni. Egyéni arcot adott „operaházának”, az „ország második operájának”.

Második szegedi korszakában Vaszy még céltudatosabban alakította ki repertoárját. Két év alatt a felújításokkal, új betanulásokkal és a bemutatókkal együtt már huszonöt opera szerepelt a szegedi társulat műsorán. Az operabemutatók száma 1975-ig, Vaszy zeneigazgatósága utolsó évéig hatvanháromra bővült.

Távlati célja egy majdnem teljesnek mondható Verdi és Puccini repertoár kialakítása, a leghíresebb Wagner-operák műsorra tűzése. Emellett ismeretlen vagy elfeledett remekművek színrehozatalával a szegedi opera egyéni zenei arculatát kívánta megteremteni.

A szakma figyelmét sem kerülte el a szegedi színház igényes műsorpolitikája, és a színházi, zenei szaklapok egyre tekintélyesebb mennyiségű cikket szenteltek a szegedi operaelőadások méltatására. Elsősorban a Szegedi Nemzeti Színház sajátos profilját emelték ki, amely nem a főváros műsorpolitikáját utánozza, egyéni utakat keres. A fent említett bemutatók közül emeljük ki néhányat: Verdi Nabuccója a múlt század 60-as éveiben került előadásra Pesten. A Szicíliai vecsernyének Szegeden bemutatott változatát sem hallhatta még eddig a magyar közönség. A Nyugat leányát utoljára az 1940-es években játszották a pesti operában. Cikker Bajazid bég-je, van Einem Danton halála, Prokofjev Eljegyzés a kolostorban és a Három narancs szerelmese című műveinek is Szegeden tartották a magyarországi ősbemutatóját. Glinka Ivan Szuszanyinja is igen emlékezetes előadás volt a kitűnő Szalma Ferencsel a címszerepben.

Az énekeseket illetően vagy tehetséges fiatalokat szerződött: Vadas Kiss László, Karikó Teréz, Gyimesi Kálmán, Horváth Eszter, vagy a társulaton belül fedezi fel a tehetségeket, és neveli fel az utánpótlást, mint a 40-es években Simándy Józsefet, majd a 60-as években Szalma Ferencet, ezt követően a kisebb szerepre Szegedre szerződött és azóta méltán híressé vált Gregor Józsefet.

Szerencsés választásnak bizonyult Szabó Miklósnak a társulathoz való szerződése. A kitűnő bel canto énekes a nagy lírai tenorszerepek egész sorát énekelte kirobbanó sikerrel: Des Grieux, Alfred, Idomeneo stb. A megbízható tenoristán kívül Vaszy Viktor Szabó Miklós személyében új utakon járó műsorpolitikájához talált hozzáértő segítséget. Számtalan bemutató, ősbemutató librettójának fordítója Szabó Miklós. Többek között az ő szövegével hallhatta a közönség Weber A bűvös vadász, Mozart

A színigazgató, Verdi Nabucco, Cikker Bajazid bég, Prokofjev Három narancs szerelme és az Eljegyzés a kolostorban, Mozart Idomeneo, van Einem Danton halála című operáját.

A hatvanas évek elején egyre nagyobb színvonalbeli különbség mutatkozott meg a színház próza- és operatársulata között az opera javára. Az 1963–64-es évadban például a prózai társulat bukások sorozatát produkálja – Nem élhetek muzsikaszó nélkül, Hamlet, Altona foglyai –, az opera csillaga azonban felfelé halad. Vaszy koncepciózus műsropolitikája, következetes irányítása, amely lépést tartott a korral, meghozta gyümölcsét. Hiába állt országos érdeklődés fókuszában a szegedi operajátszás, a helyi kritika a sok pénzt felemésztő, az „arisztokratikus igényeket kielégítő” opera rovására írta a próza gyengeségét. A zenei szakember igazgató, Vaszy a prózai tagozat irányítását a mindenkori főrendezőkre bízta. Tehát a főrendező személyétől, a társulat összetételétől függött a prózai tagozat programjának színvonala. Vaszy nem akadályozta munkájában a tagozatot, igazgatóként azonban mégsem kerülhette el a felelősségre vonást.

Míg Vaszy Viktor szabad kezet adott a prózának, addig a színházon belül a zenéhez közelebb álló önálló balett megteremtésére tett lépéseket, illetve lehetőséget adott a fiatal tehetségek kibontakozására. A 60-as években tűnt fel a fiatal Imre Zoltán, aki szólótáncosból pár év alatt a színház egyéni ízlésű, a modern balettet megteremtő koreográfusává vált. (Vágy és áhítat, Formák viadala, Teremtmények stb.)

A három tagozat egyenetlen fejlődése miatt történő kivizsgálások után Vaszy lemondott igazgatói tisztségéről, de megmaradt zeneigazgatónak az opera élén. 1969. augusztus 1-jén megalakult a Szegedi Szimfonikus Zenekar, amely önálló intézményként működött Vaszy Viktor igazgatásával.

1973. január 6-án az egyik legjobb magyar Falstaff-előadásnak lehettek tanúi a szegedi nézők. A címszereplő Gregor József máig is egyik legjobb alakítását élvezheték. Majd Horváth Zoltán rendező hagyományoktól eltérő modern koncepcióban vitte színre Wagner Lohengrin című operáját, amelyet Szabady József szépen éneklő, vonzó megjelenésű Grál lovagja tett felejthetlenné. Elzát Karikó Teréz és Harmath Éva énekelte.

Vaszy pályája alkonyán is megőrizte fiatalos érdeklődését, lelkesen állt ki az új magyar opera ügye mellé. 1975-ben helyi szerző operatervét karolta fel. Vántus István Móra Ferenc Aranykoporsó című regényéből írt operáját nagy lelkesedéssel tanította be és vezényelte el. (Quintipor – Réti Csaba, Titanilla – Berdál Valéria, Diocletianus – Sinkó György.)

Vaszy Viktor második szegedi korszaka majd húsz évet ölel át, indokolt tehát, hogy az ő nagyformátumú opera- és színházteremtő egyéniségét állítottuk előtérbe – egy olyan művész törekvéseit vázolván fel, akinek pályája meghatározó módon összeforrt Szeged zenei életével.

Az utódok...

A Vaszy-örökség megőrzőire nem kis feladat hárult, hiszen a műfaj óriása volt ő. Emberi, művészi mértékben mérve is impozáns, királyi az ő szellemi hagyatéka. E szellemi örökség gazdag bíborpalástja máig betakar, melegít, de súlyos teherként is nehezedik – legyen bármily megtisztelő – a mindenkori operaigazgató vállaira. Hiszen óhatatlan az összehasonlítás.

Az eddigi utódok: Pál Tamás, Oberfrank Géza, Gregor József egyéni törekvéseik mellett az értékmegőrző szerepet is felvállalták. Pál Tamás rövid ideig dolgozhatott csak a nagyszínházban. Az operatagozattal együtt hamarosan a Zenés Színházzá avasztált Belvárosi moziban találta magát. Megkezdődtek a nagyszínház rekonstrukciós munkái. Úgyes műsorpolitikával feledtetni tudta a sanyarú körülményeket. Hűen gondozta, és továbbfejlesztette a repertoárt, elfeledett remekműveket fedezett fel a szegedi közönség számára (Donizetti: Anna Bolena, Verdi: Giovanna d'Arco), s nem feledkezett meg századunk operájáról sem (Kovach Andor: Medeia, Szőnyi Erzsébet: Adáshiba). Szegeden elsőként szorgalmazta a művek eredeti nyelven történő előadását. Remek, kapcsolatteremtő s szervező egyéniségének köszönhetően a társulat évente nyugat-európai turnén mutakozhatott be. A trubadúr, Giovanna d'Arco, A sevillai borbély, Carmen, Parasztbecsület és a Bajazzók eredeti nyelvű előadásainak sikere a müncheni Landgraf cég impresszálásával némiképp kárpótolták az operatagozatot a nagyszínház elhúzódo felújításáért.

1983-ban, nyolc év után Pál Tamás megvált a színháztól, és a budapesti Operaház karmestere lett. Az új zeneigazgató Oberfrank Géza. Az elismert karmester, operai szakember, fordító, rendező előbb a pesti operánál tevékenykedett, majd a berlini Komische Oper vezető karmestereként a híres operarendezővel, Felsensteinnel dolgozott, s munkamódszerében, felfogásában követőjének vallotta magát. Alaposság, precizitás, részletekbe menő pontosság jellemezte karmesterként s színpadi rendezőként egyaránt. Fegyelmezett, a szituációból kibontott pontos játékot követelt énekeseitől. Műsorválasztását szintén az igényesség, újítás s a Vaszy-tradíciók folytatása jellemezte. Számos opera librettóját újra fordította. Hitt abban, hogy ez a „portalanítás”, a korszerű szöveg is elősegíti a zenedráma kibontását. (Telemann: A türelmes Szókratész, Verdi: Álarcosbál, Szokolay: Várnász stb.)

Oberfrank Géza nevéhez kétségkívül igényes, színvonalas operajátzás fűződik, de a zeneigazgatói, fordítói, rendezői, karmesteri szerep egy időben történő akarása, vállalása nem egyszer próbára tette a saját s társulata erejét, s több évi eredményes munka után megvált a társulattól. A tagozat belülről választott új igazgatót, Gregor Józsefnek szavazott bizalmat, akinek nem voltak rendezői ambíciói, ő elsősorban az énekescentrikus operajátzás híve volt, s kiváló énekeseket szerződtetett és hívott vendégként a színházhoz (Kelen Péter, Gulyás Dénes, Misura Zsuzsa, Airizer Csaba).

Napjaink operajátzásának fókuszában a karmester-rendező páros együttműködésének lehetősége áll. Erős karmester vagy meghatározó rendező? Volt-e a Vaszy-korszaknak meghatározó egyéni játéktípusa, beszélhetünk-e valóban szegedi operajátzási stílusról? Kik voltak azok a rendezők, akikkel együtt dolgozott, művészi egyéniségük mennyire nyomta rá bélyegét a szegedi operajátzásra? Az elmúlt időszakban a nagy karmesterek mellé egyenrangú partnerként felsorakoznak a meghatározó egyéniségű rendezők (Ponelle, Chéreau, Strehler, Harry Kupfer, Götz Friedrich, Zefirelli stb.) s az ő értelmezésük, gyakran látomásuk a műről fontosabbnak tűnik a zenei megvalósításnál. Vaszynak is megvolt az egyéni látású rendezőgárdája (Versényi Ida, Békés András, Abonyi Tivadar, Angyal Mária, Horváth Zoltán), de ő elsősorban a zene dramaturgiájában hitt. A partitúra szent volt számára. Vaszy idejében elképzelhetetlen lett volna, hogy a színpadi hatás kedvéért egy hangot is „belekomponáljon” az operába a rendező. Anekdoták maradtak fenn kérlelhetetlen szigorúságáról, ha a zenei hűségről, pontosságról volt szó. Egy ízben egy negyedhangnyi zenei szünet meghosszabbítását kérte az egyik rendező tőle, csak egy kis időt, egy félhangnyit, hogy három lándzsát

elhelyezhessen a színpadon, de kérése heves ellenállásba ütközött. Vaszy ragaszkodott ahhoz is, hogy az énekes színpadi mozgatása alkalmazkodjon a szerep vokális nehézségeihez. Éppen ezért szívesen dolgozott partitúrát olvasó rendezőkkel, akik ismerték az éneklés fizikai funkcióit, s figyelembe vették, hogy az énekes hol vesz levegőt, milyen testhelyzetben tud bizonyos hangokat elénekelni. *Az ariózus intenzitás, a zene-szöveg-szólam értelmi és érzelmi egysége s a benne rejlő felszabadító erő volt a Vaszy-iskola lényege.* A rendezőre maradt a történet kibontása, a szituáció kitalálása, ebbe Vaszy sohasem szólt bele, de ragaszkodott ahhoz, hogy a drámai kifejezés elsősorban zenén és a tökéletes szövegmondáson keresztül jusson el a nézőhöz.

A Molnár László–Galgóczy Judit tagozatvezető karmester–főrendező páros első évada vége felé közeledik. Hősies erőfeszítéssel, válságok közepette, de talán teljesíti a tagozat az évad végére a beígért tíz opera (három bemutató és a hét repertoáron tartott mű) műsorra tűzését.

Mozart Figaro házassága c. művének előadása bebizonyította, Galgóczy Judit milyen kiváló vígopera-rendező. Képes bonyolult kapcsolatrendszereket érzékeltetni egyetlen ária alatt. Mit érez a gróf, Susanna, vagy Cherubino, vagy a grófné egymás iránt, s hogyan cselekszenek színlelve, érzéseik ellen. Figaro rendezése stilizált, ugyanakkor a legmélyebb pszichikai-érzelmi ábrázolást is nyújtja. A zenei megvalósítás és a színpadi világ teljes harmóniájáért Molnár László karmestert s a kiváló énekes gárdát illeti dicséret (Busa Tamás, Frankó Tünde, Szonda Éva, Vámosy Éva, Szakály Péter, Réti Csaba).

Az André Chénier, az operatagozat második vállalkozása ambivalens érzéseket kelt. Galgóczy elsősorban hatalmas tablókban gondolkodik, ezért a zenei építkezést is tömörszerűnek érezhetjük. A forradalmi vízió háttérbe szorítja az egyéni tragédiát, az emberi sorsot. Az opera műfaji sajátossága a lírai indíttatás, az áriák belső monológ jellege, egyszóval az intimitás elvész. Egészében nézve a művészi mérleg nem rossz, bár hátravan még a harmadik premier.

Molnár László tagozatvezetőt nem is művészi kudarc nyomasztja. A fő probléma az, hogy lassanként működésképtelenné válik az operatársulat. A szegedi operavezető gyakorlatilag tárgyalásképtelen, mert nem tud fizetni. A jó hangú tenor (ritka, mint a fehér holló) messzi elkerüli ezt a vidéket. Nem beszélve a dolog etikai oldaláról, szabad-e egy új, még ezután bizonyító énekesnek a többiek jövedelmének többszörösét kifizetni.

A Szegeden megszokott repertoárrendszer, a „Vaszy-örökség”, melyet szeretnének megőrizni, s melyet jövőre is tartani igyekeznek, heroikus erőfeszítést követel a tagozattól. A kényelmesebb, jobban szervezhető staggione rendszer nem valószínű, hogy népszerűségnek örvendene egy olyan városban, ahol az operának komoly közönsége van, ahol igénylik a heti két-három opera-előadást s a repertoár változatosságát.

Jó lenne, ha nem válna múlttá a „szegedi operaálmom”, hanem mindenkor a város jelenének értékes részeként gazdagíthatná polgárait!

Gyémánt Csilla